

IRODALOM.

Mikó Imre: *Az erdélyi falu és a nemzetiségi kérdés.* Az Erdélyi Fiatalok falufüzetei. 4 szám. Kolozsvár, 1932.

Elöttem van ez a könyv. Nézem a szerzője nevét. Erről a névről egyháztörténelmünk két katasztrófális korszakának eseményei jutnak eszembe. Ezek a mozzanatok a Bölöni Mikó-család azon tagjait hívják emlékezetembe, akik egyháztörténelmünk e súlyos korszakaiban felelős állásaikban súlyos terheket vittek s minden elismerésre méltó buzgósággal védtek egyházi és iskolai autonomiánkat. A fiatal szerző édes apjáról, aki idestova egy tizede áll kisebbségi jogainkért folytatott küzdelmeink első vonalában, mint feltűnés és hangoskodás nélkül, de hüen kitartó, lelkiismeretes közkatona, ne essék több szó. De nem tudom magamtól elútasítani azt a gondolatot, hogy ne hivatkozzam szépapjára. Mikó Lőrinc, mint kolozsvári jónevű ügyvéd kerül a közbizalom hívására az 1847-ben szervezett jogi tanszékre tanárnak. De a nemsokára bekövetkezett szabadságharc eseményei elszólították a tanári székről, melyre többé nem is került vissza, mert az abszolutizmus kormánya nem engedte meg felekezeti intézeteknek a jog tanítását. De vissza került az egyházi közigazgatás referensi szolgálatába. Abban a korszakban, mely a szabadságharc leverése után ránk következett s abban a küzdelemben, melyet az egyháznak iskoláiért az Organisations-Entwurf németesítő erőszakoskodásaival szemben folytatni kellett, Mikó emberül állta a helyét. Az volt ő, amit a német úgy fejez ki: *der rechte Mann am rechten Platz.* Ember a gáton!

S ime most az édesapa s a szépapa után előáll ez a fiatal-ember, aki alig rázta le magáról az iskola porát, de az egyetemét talán nem is, beáll az elődei által járt barázdába s folytatja elődei munkáját. Sorsszerű küldetése a családnak! Minden jel és

valószínűség szerint hasonlóan hű lelkeséggel és ilyen szép kezdés után — ki tudja? — talán szebb és dicsőségesebb eredménnyel!

A szerző annak a fiatal nemzedéknek a soraiba tartozik, amely néhány év óta mind öntudatosabb tervszerűséggel folytatja azt a munkát, amelyet összefoglaló néven talán falunevelés szóval fejezhetnénk ki legtalálóbban s amelynek végső célkitűzése az: közelebb hozni a várost a faluhoz, a magyar kisebbség nemzeti intellektüel elemeit a földmivelő falusi tömeghez. Abban az alapvető meggyőződésben él ez a nemzedék s azt hiszem, hogy a magyarság soraiban nincs számottevő elem, mely ebben a fel fogásában nem osztozna, hogy a romániai magyar nemzeti kisebbség nemzeti léte, sorsa és jövője attól függ, hogy sikerül-e ezt a kérdést az egész kisebbségi nemzet tudatába beoltani, át éreztetni vele mindent magábfoglaló nagyjelentőségét s gondolkodását és öntudatos munkásságát e cél tervszerű munkálására beállítani.

Az Erdélyi Fiatalok falu-füzeteiben — jól esik megállapítanunk — ez már a második, melynek szerzője sorainkból, kolégiumunk növendékei közül kerül ki. Az első Pap Zsigmond volt, kinek ilyen tárgyú érdemes könyvéről szintén megemlékezünk. Mikó Imre nem készületlenül fog tárgyahoz. Elméleti alapot ad fejtegetéseinek s örömmel látjuk kellő olvasottságát és készségét a kérdés irodalmában. A második rész saját utánjárásának és helyszinén végzett megfigyeléseinek és szerzett adatainak feldolgozását adja. Ki kell emelnünk, hogy nagy szorgalommal és fáradhatatlansággal gyűjtötte és irta össze s dolgozta fel. Ezek a faluk: Borsa, Bádok, Kide, Csomafája, Gyula, Doboka, Kendilóna, Bonchida. Programmjuk az, — Isten segítse őket! — hogy ilyen módon írják le az egész Erdély területén szétszórtan és tömegekben élő magyarság szociográfiai adatait. Ez volna a kitűzött munka első lépése. Azután következhetik egyéb. De amíg ez elvégezve nincs, addig minden egyéb csak módszertelen s ennélfogva céltalan próbálgatás.

Mikó munkájának olvasása közben sokszor jutott eszembe, hogy ime, mi öregek egy hosszú életem át folytatott állandó tanulás után is mennyire nem ismerjük saját szülőföldünk szociográfiai viszonyait, mennyire eltávolodtunk a falu lelkétől, s a be-

csületes lélek őszinteségével kell mea culpáznunk, hogy ime az ifju nemzedék egy világot megrázó katasztrófa után eszméltet öntudatra, hogy merre kell keresnünk magyar népünk fennmaradásának és jövőjének útját.

Azok a megállapítások és következtetések, melyeket fejtegetései során levon, egyik-másik olvasóban kelthetnek kétkedést, de elfogulatlan tárgyilagossággal keresi az igazat s magyarnak, románnak egyaránt kiadja a magáét. Sok tanulsággal jár ennek a könyvnek az olvasása s azért nem is próbáljuk meg a tartalmát összefoglalni, hanem a kérdés iránt érdeklődőket a könyvhöz utasítjuk.

A könyv végén a szerző felteszi a kérdést: Mit tehet a magyar ifjuság?

S feleletet is ad: „Beállunk közkatonának a magyar jövő: munkások és parasztok sorába s az ő érdekeik értelmi szolgáltatásban keressük letűnő középosztályunk új nemzedékének a jövő társadalmához való jogát!” Helyes! Be a sorba, a föld művelői és munkások közé vezetőknek, tanácsadónak, tanítónak, jóban-rosszban közös sorsvállalónak: öntudatosítani nemzetét, nemcsak megmenteni, hanem fejleszteni, emelni gazdasági és szellemi kulturáját, mert az asszimiláció már-már fenyegető veszedelmét csak így lehet elhárítani s jövődjét biztosítani. A fiatal szerző a legjobb uton van, mely efelé a cél felé vezet s őszintén kívánjuk, hogy azon a munkamezőn, melyen ime oly reménykeltően megindult, gazdag sikereket arathasson.

Dr. Gál Kelemen.

A Székelykereszturi Unitárius Főgimnázium Értesítője az 1930—31 és 1931—32 isk. évekről. Közreadja: **Gálfalvi Samu** igazgató. 8° 90 old.

Kétévi lelkes munkáról számol be az értesítő román és magyar nyelven. Az 1930—31. isk. év normális volt. Az isk. év szeptember 15-én kezdődött. Az előirt tananyagot elvégezték. A fegyelem és egészségi állapot jó volt. Személyi változás annyiban történt, hogy Lőrinczi István vallástanár 1930 szeptember 1-én nyugalomba vonult. Az Értesítő nagy elismeréssel emlékezik meg arról a lelkes és önfeláldozó munkásságról, amelyet Lőrinczi István afia az intézet érdekében hosszas szolgálata alatt kifejtett,

aki nem nézte csak a szorosán előirt kötelességeit, hanem ezenfelül is igazi unitárius lelkesedéstől indítatva, hasznos szolgáltatokat tett. Ez évben is, mint óraadó tanár, tovább folytatta nemes és lelkes munkáját. A nemzeti ünnepeken kívül május 16-án a jóltevők emlékére, valamint az isk. év megnyitásakor tartottak ünnepélyeket. A tanári tanácskozásokat pontosan megtartották. Az ifjusági önképzőkör három tagozatban szép sikerrel működött. Összesen 145 növendék volt, akik közül 96 unitárius. A tanulók összesen 335,636 L. segélyben és jutalomban részesültek, amiből egy növendékre átlag 2340 Lei segély esik. Baccalaureatusi vizsgára állott két alkalommal 18, átment 12 tanuló.

Az 1931—32. isk. év már korszakot jelent a gimn. történetében. A középiskolai törvény és tanterv módosításától eltekintve, ez volt az első év az intézet történetében, amelyben a felső tagozatot társadalmi uton tartották fenn. Az áldozatkészség megható módon nyilvánult meg s ez lehetővé tette a főgimnázium zavartalan működését. Az Értesítő különösen a székelykereszturi, udvarhelyi és felsőfehérvári hiveket emeli ki, mint akik úgyszólván „adoptálták“ az intézetet. A másik nevezetes mozzanat az év történetében az, hogy ebben az esztendőben kezdette meg a gazdasági iskola működését, amely a főgimn. internátusában nyert elhelyezést. A két intézet növendékei testvéri békeségben éltek s ebből bizonyára egyházunkra és fajunkra is áldás származik. Egyebekben az isk. év lefolyása rendes volt. A főgimn. tanulók létszáma 154, akik közül 146 fejezte be az évet. Összesen 238,120 L. jutalomban és segélyben részesültek, amiből 1 tanulóra átlag 1630 Lei esett. Baccalaureaátusi vizsgára állott két alkalommal 22 tanuló, akik közül sikerrel vizsgázott 16. Dr. Elekes Dénes és dr. Elekes Domokos fejtettek ki lelkes tevékenységet a felső tagozat fenntartása érdekében.

KÜLÖNFÉLÉK.

Olvasóinkhoz. Jelen füzetünkkel folyóiratunk 65-ik évfolyamát nyitjuk meg. Hálával és bizalommal indulunk el az új évben. Bármilyen súlyos viszonyok között élünk, mégis hisszük, hogy folyóiratunkat az ősök szellemében tovább is fenntarthatjuk. De kérnünk kell olvasóinkat, hogy hátrálékaikat és előfizetéseiket rendezni sziveskedjenek, mert csak így tehetünk mi is eleget kötelezettségeinknek. Folyóiratunk jelen füzetéből mutatványokat küldünk s kérjük, hogy akik megrendelni nem akarják, visszaküldeni sziveskedjenek.

Az Unitárius Irodalmi Társaság választmányi ülése.

1933. jan. 24-én tartotta meg ez évi első választmányi ülését az Unitárius Irodalmi Társaság. Elnökölt dr. Gál Kelemen, előadtak Vári Albert, Hadházy Sándor, S. Nagy László. Jelen voltak dr. Boros György, Kovács Kálmán, K. Engel Ella, Gálfi Lőrinc, Márkos Albert, Ūrmösi József, Gyallay Domokos, dr. Varga Béla. Vári Albert előterjesztette a Keresztény Magvető új nyomdai ajánlatait, melynek alapján a választmány továbbra is Kahlfürst Imrét bizta meg a nyomdai előállítással. Hadházy Sándor jelentése szerint a Társaság 1932 évi bevételé 304.445.50.— kiadás 43.240.— maradvány vagyon 261.205.50.—, amely összeg részint értékpapirokban, részint takarékpénztári betétekben van elhelyezve. Választmány sajnálattal vette tudomásul, hogy tagjaink a fizetéseket nagyon lanyhán teljesítik, nagy hátrálékok vannak, a magyarországi előfizetőink különösen nagy hátrálékokkal szerepelnek. Ezen utóbbiak szorgalmazására intézkedett. S. Nagy László ismertette az elmúlt év nevezetesebb eseményeit, az idei munka főirányát pedig az unitárius tudományos előadásokban jelölte meg s kérte a Társaság tagjait, hogy minél számosabban vegyenek részt tudományos munkásságukkal a Társaság kitűzött programjának megvalósításában. Gálfi Lőrinc és Kovács Kálmán felszólalásai után a Választmány elhatározta, hogy